

- [Kultura](#)
- [Oder](#)

Med mitologijo in patologijo

Petek, 19.10.2018, 16:00 - Čas zadnje posodobitve: pred tremi dnevi
3:24

Arhiv ZKM Predstavo odlikuje zelo dobra kolektivna igra, inovativna glasba, delno živa z violončelom in drugimi rekviziti, delno posneta.

Kristian Novak, Tomislav Zajec: Črna mati zemla, ZKM - Zagrebško gledališče mladih, prva predstava spremljevalnega programa FBS

Začetek spremljevalnega programa 53. FBS je prinesel poslastico - hrvaško uspešnico zadnje sezone, predstavo, nastalo po kulturnem romanu **Kristiana Novaka** Črna mati zemla. Z njim so tudi Međimurci vpisani na romaneskni zemljevid, dobili so svoje veliko delo, čeprav Novakovo Međimurje ni idilični Dudekov Gruntovec ali Krajnčeva Povest o dobrih ljudeh. Je mračna, emotivna zgodba o odraščanju dečka Matije v vaškem okolju, ki je krut, travmatični simbolni konec sveta, kjer je navada, da se pošiljajo "v črno mater zemlo". V tem brutalnem svetu se prepletata domišljija in resničnost, svet ljudi in duhov, mistika in kruta, krvava realnost. A ne le ruralno okolje z vsemi svojimi brutalnimi zakoni, sledimo tudi prerez obdobja odraščanja skozi razpad države, menjavanju enih simbolov z drugimi, ene mitologije z drugo. Dolgo se je v hrvaški književnosti pisalo o razpadu Jugoslavije, o devetdesetih, vojnih zločinih. Zdaj se je pojavila nova generacija, ki želi pisati drugače.

Dramatizacija **Tomislava Zajca** in režija **Dore Ruždjak Podolski** (je tudi intendantke Dubrovniških poletnih iger) sta strukturo kompleksnega romana z več jezikovnimi ravnmi, presenetljivo ohranila, čeprav je bilo sledenje predstave tistim, ki smo roman brali, v večji užitek. Lažje je bilo slediti vsem nitim in plastem zgodbe, razumeti simbole. Režiserka s sodelavci je spretno balansirala med številnimi liki, različnimi smermi naracije in časi dogajanja.

Predstava se za razliko od romana koncentrira predvsem na vaško okolje in dečkovo travmo po zgodnji izgubi očeta in seriji osmih samomorov, ki se dogodijo v malem neimenovanem međimurskem mestu. Ta podatek nas v trenutku sooči z razgaljanjem družbene patologije in tragedije kolektivnih razsežnosti. Vse se začne s prepirčkom med glavnim protagonistom Matijo in njegovim dekletom, ki ne prenese več njegovih laži o mladosti in njegove amnezije, s katero je prekril tragične dogodke iz ranega otroštva, ko mu je šestletnemu umrl oče in je za njegovo smrt okrivil sebe. Eskapizem in samoprevara zmanjšujeta bolečino, a ga vodita v osamitev.

V predstavi sledimo trem uprizoritvenim ravnam - intimistični, družbeni in politični, ki se vseskozi prepletajo, na koncu pa zlijejo v celoto. Vsaka od teh ravni je skrajno sugestivna, enigmatična in polna emocij, slik in vprašanj. Glavni (anti)junak je pisatelj s hudo intimno blokado, ki je svojo preteklost porinil globoko v pozabo, svojemu dekletu pa laže, medtem ko se vrača v svojo otroštvo in ga razčiščuje, da bi lahko šel naprej.

Druga raven dramatizacije je avtentičen prikaz ruralne atmosfere in življenja v Međimurju. V njej se mešata realno in nadrealno, slovanski miti in legende, vsakdanje in demoni. Vse to

režiserka preliva v poetične slike, prežete z međimurskim melosom in pojočim, očarljivim kajkavskim narečjem, ki je sugestiven samostojen akter predstave in romana o krivdi in odpuščanju.

In tu so še kolektivne travme ob individualnih, razpete v času od Titove ere preko tranzicije v devetdesetih letih Hrvaške do političnih premen lika Tita in Tuđmana, komunizma in hadezejevstva. Pretresljive so scene pedofilije. Zagrešiti tak zločin je enako sprevrženo kot premolčati ga, razkriti nemoč in nesposobnost zoperstaviti se družbenim krivicam, četudi se te dogajajo na družinski ravni v obliki nasilja, na ravni izprijenih lokalnih veljakov, in vsesplošnemu zlu, ki mezi iz še tako idiličnega okolja, je temeljno sporočilo romana in drame.

Predstavo odlikuje zelo dobra kolektivna igra, inovativna glasba, delno živa z violončelom in drugimi rekviziti, delno posneta. Zlasti lutkarski elementi z jedilnim priborom in drugimi kuhinjskimi predmeti, ki ga protagonisti uporabljajo kot ritmične instrumente, ustvarjajoč atmosfero grozljivosti, so sugestivni. In vse mogoče domiselne, sveže inscenacije mitoloških plasti drame. Predstava, ki očara in je obetavna iniciacija v spremljevalni tok letošnjega festivala.

Da na Črno mater zemlo še ne bomo pozabili, bo poskrbela filmska adaptacija romana, ki jo pripravlja režiser **Rok Biček**.

Melita Forstnerič Hajnšek